

Landbouw

‘Toekomstbestendige landbouw, in balans met mens, maatschappij en natuur’

1. De situatie rond de landbouw

De agrarische sector is voor Fryslân van groot economisch belang: deze zorgt voor werkgelegenheid, export en ook voor kennisontwikkeling en innovatie. De landbouwsector is naast de producent van voedsel ook gebruiker én beheerder van het landelijk gebied. De landbouw bepaalt in sterke mate hoe ons landschap eruit ziet en draagt bij aan biodiversiteit en aan de leefbaarheid van het platteland. Voor Fryslân is deze sector dus van groot belang voor de totale leefomgeving; voor de welvaart en het welzijn in de hele provincie.

Op dit moment spelen er meerdere zaken in de agrarische sector. De landbouw loopt tegen de grenzen van de regelgeving aan, onder meer voor stikstof en fosfaat. Daarnaast zijn er ook andere onderwerpen die de aandacht vragen, zoals uitputting van de bodem, bodemdaling, verzilting, voedselveiligheid, energietransitie, reductie van de CO₂-uitstoot en afname van de biodiversiteit. Ook klimaatverandering – met droogte, schade of wateroverlast tot gevolg – is aan de orde.

Daar komt nog bij dat er veel vergrijzing is onder de huidige agrarische ondernemers en dat er bij veel van hen geen bedrijfsopvolger is. Daardoor staan agrarische ondernemers voor steeds grotere uitdagingen en vragen deze ontwikkelingen om een transitie in de landbouw.

Deze transitie is een complexe en brede maatschappelijke opgave die betrokkenheid vraagt van alle stakeholders.

2. Hoe zien we de toekomst van de landbouw in Fryslân?

De landbouw van Fryslân die wij voor ogen hebben, is een grondgebonden natuurinclusieve kringloop-landbouw. Dat wil zeggen meer balans tussen economie en natuur. Het accent ligt op kwalitatieve groei en de spanning tussen landbouw en andere maatschappelijke wensen wordt doorbroken; landbouw heeft draagvlak in de samenleving, de boeren kunnen een goed inkomen verdienen en bedrijfsopvolging is haalbaar.

3. Onze doelen voor de toekomst én voor 2020

Het hiervoor omschreven toekomstbeeld vertaalt zich in drie ambities voor 2025, namelijk:

- 1** De Friese landbouw is in 2025 toekomstbestendig, natuur-inclusief, circulair, grondgebonden en economisch renderend.
- 2** De waarde van de Friese export van landbouwproducten en kennis neemt sterker toe dan de gemiddelde toename in de rest van Nederland.
- 3** De biologische landbouw in Fryslân groeit.

Om daar in 2025 te zijn, moeten we de komende jaren stappen zetten. Hierna omschrijven we wat onze doelen zijn voor 2020 en wat we gaan doen om die te realiseren.

De concrete doelen voor 2020 zijn:

1. We stellen samen met de stakeholders een integrale landbouwwagenda op, waar verzilting in ieder geval onderdeel van uitmaakt.
2. We sluiten goed aan bij de context van Europa en het Rijk om kansen voor Fryslân zo goed mogelijk te benutten.
3. We werken gebiedsgericht om ontwikkelingen in gebieden te ondersteunen. Dit doen we door maatwerk toe te passen in de uitvoering.

doelen

4. We ondersteunen de samenwerking in netwerken en nemen deel aan deze netwerken.
5. We zetten in op het ontwikkelen en delen van kennis, waarbij we uitgaan van het oplossen van knelpunten vanuit gebieden (vraaggestuurd).

4a. Hoe willen we onze doelen gaan bereiken?

De ontwikkelingen in de agrarische sector worden vooral bepaald door Europa en het Rijk. Daarnaast ligt een belangrijke rol bij de boeren zelf en ook de consumenten zullen moeten gaan accepteren dat verantwoord geproduceerde producten een prijskaartje hebben. Voor een toekomstbestendige landbouw zijn dan ook alle partners in de keten van belang: van boer, zuivelverwerkers en retail tot kennisinstelling en consument.

Als provincie Fryslân willen we de transitie begeleiden en ondersteunen. Daarbij zullen we oplossingen ondersteunen die ervoor zorgen dat:

- landbouw een reële bron van inkomen is en bedrijfsopvolging haalbaar is;
- innovatie en kennisontwikkeling leidt tot producten die wereldwijd te exporteren en vermarkten zijn en waarbij 'made in Fryslân' staat voor een hoge voedselkwaliteit;
- de biodiversiteit wordt versterkt en het aantal weidevogels in gebieden met agrarisch natuurbeheer toeneemt;
- het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen afneemt, de waterkwaliteit verbetert en het organische stofgehalte in de bodem toeneemt.

4b. Wat hebben we verleden jaar bereikt?

In 2019 zijn vanuit de opgave landbouw onder andere de volgende resultaten gerealiseerd:

- De Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland is voorbereid en samen met de provincies Groningen en Drenthe, en het ministerie van LNV op 2 oktober ondertekend. Inmiddels zijn een aantal projecten in de regiodeal-gebieden (Schiermonnikoog, Veenweidegebied, Kleiweidegebied en de noordelijk Kleischil) in uitvoering;
- De eerste fase Landbouwdeals, die in 2018 voortgekomen zijn uit de beleidsbrief van landbouw, zijn in 2019 afgesloten met het verlenen van subsidies voor een tiental projecten. Daarmee worden onder andere meerjarige projecten voor het hbo- en mbo-onderwijs gesubsidieerd, gericht op het versneld aanpassen van het curriculum voor natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw en het ontwikkelen van demobedrijven. Daarnaast wordt als experiment een consulent gesubsidieerd bij Living Lab Natuurinclusieve Landbouw;
- Om de voedseltransitie te bevorderen zijn onder andere de projecten Streekweek, World Food Week en Symphony of Soils (Festival B) gesubsidieerd;
- Er zijn verdeeld over het jaar negen maatregelen binnen het POP3-programma opengesteld voor subsidieaanvragen, waaronder de ‘jongeboeren-regeling’ en de regeling ‘boeren meten water’;

- De ontwikkeling van de geitenhouderij in Fryslân en de invloed van de geitenhouderij op de volksgezondheid is in samenwerking met de GGD in beeld gebracht. Op basis daarvan hebben Provinciale Staten in de loop van 2019 besloten geen ruimtelijke beperkingen (op basis van de verordening Romte) aan de uitbreiding van de geitenhouderij op te leggen in afwachting van een uitvoeriger onderzoek dat door het RIVM wordt uitgevoerd.

5. Wie zijn onze partners en stakeholders?

De partners en stakeholders waar we in 2020 mee samenwerken, zijn onder andere: boeren of groepen van boeren vanuit gebieden, agrarische collectieven, het ministerie van LNV, netwerken zoals de AgroAgenda Noord-Nederland, The Potato Valley en Living Lab Natuurinclusieve Landbouw, Wetterskip Fryslân, Friese gemeenten, kennisinstellingen en alle partners in de keten van boer tot consument.

6. Wat gaan we doen: 20 concrete acties in 2020

Hierna volgen vijf acties die we in 2020 gaan doen om onze doelstellingen te bereiken. Naast deze vijf acties hebben we nog meer acties gepland voor 2020. Kijk voor het gedetailleerde actieplan voor 2020 op www.fryslan.frl/landbouwbeleid.

- 1. De provincie Fryslân stelt samen met de stakeholders een integrale landbouwagonderwerpen op.** Op basis van deze integrale agenda willen we afspraken maken over een nieuwe ronde landbouwdeals. Voor welke onderwerpen we deze deals opstellen, bepalen we samen met de sector, maar in ieder geval stellen we een deal rondom verzilting voor.
- 2. De provincie Fryslân coördineert de Friese inbreng voor het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).** Voor de transitie in de landbouw zoeken we zoveel mogelijk aansluiting bij het Europese en Rijksbeleid, zoals de kringlooplandbouw van minister Schouten. De huidige periode van het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) loopt in 2021 af. Het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) wordt voorbereid. Daarvoor wordt in samenwerking tussen overheden een Nationaal Strategisch Plan opgesteld. Op basis van dit plan worden de Europese subsidies voor landbouw verdeeld over verschillende doelen. Als provincie leveren we een geïntegreerde Friese inbreng voor dit plan, bij voorkeur afgestemd in noordelijk verband. Omdat de invoering van het nieuwe GLB uitgesteld is, ontstaat er een transitieperiode van twee jaar waarvoor in eerste instantie de doelen benoemd zullen worden.

- 3. De afspraken die zijn gemaakt in de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland worden uitgevoerd.** De provincie Fryslân voert, samen met de provincies Groningen, Drenthe, het ministerie van LNV en het bestuurlijk platform van de AgroAgenda Noord-Nederland, de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland uit. Daarbij worden voor vier gebieden in Fryslân (Schiermonnikoog, veenweidegebied, kleiweidegebied en de noordelijke kleischil) gebiedsprocessen uitgevoerd. Op basis van streefbeelden en actieplannen worden projecten uitgevoerd. Naast de gebiedsgerichte aanpak staat het ontwikkelen van nieuwe instrumenten en van elkaar leren centraal.

- 4. De provincie Fryslân ondersteunt netwerken en neemt daaraan deel.** Voor een toekomstbestendige landbouw zijn alle partners in de keten van belang, van producent tot consument. Veel van deze partijen vormen op het niveau van de noordelijke provincies al netwerken, zoals de AgroAgenda Noord-Nederland, The Potato Valley en Dairy Campus/Dairy Valley. Om de transitie in de landbouw gezamenlijk op te pakken en te versnellen zijn deze netwerken van groot belang, daarom ondersteunen we deze netwerken en nemen erin deel.

5. De provincie Fryslân organiseert kennisontwikkeling en kennisdelen.

Innovatie en kennisontwikkeling zijn van belang om oplossingen te vinden voor vragen en knelpunten uit gebieden. Opgedane kennis kan landelijk en of internationaal ook weer gebruikt worden. Om kennisontwikkeling en kennisdelen te stimuleren wordt samengewerkt met universiteiten, hbo- en mbo-instellingen. We stimuleren kennisontwikkeling door het subsidiëren van het hbo- en mbo-onderwijs, zodat zij hun curriculum versneld kunnen aanpassen en demobedrijven kunnen ontwikkelen. Daarnaast werken we aan de totstandkoming van een toegankelijk kenniscentrum voor zilte teelt.

2020

20 acties voor 2020 op het gebied van landbouw

Doelstellingen voor 2020	Acties voor doelstelling	Resultaat	Stakeholders
A. Opstellen integrale landbouw-agenda	1. We stellen een startnotitie op	Het kader en de procesaanpak voor het opstellen van de landbouwagenda is bepaald	Provinciale Staten, landbouw-organisaties, natuurorganisaties, Friese gemeenten, waterschap, ketenpartners
	2. We werken de landbouwagenda uit op basis van de startnotitie	De inhoudelijke onderwerpen op de landbouwagenda zijn bepaald en Provinciale Staten kunnen keuzes maken over de rol en de inzet van de provincie bij de verschillende onderwerpen	Provinciale Staten, landbouw-organisaties, natuurorganisaties, Friese gemeenten, waterschap, ketenpartners
	3. We voeren de eerste fase landbouwdeals uit	De op basis van de beleidsbrief Landbouw 2017 en de daaropvolgende landbouwdeals gesubsidieerde projecten worden uitgevoerd	De organisaties die subsidie hebben ontvangen met hun achterban
B. Aansluiten bij de context van Europa en het Rijk	4. We leveren de Friese inbreng in het Nationaal Strategisch plan voor het nieuwe GLB	Boeren en andere betrokkenen kunnen zo goed mogelijk gebruikmaken van de regelingen in het GLB om maatschappelijke doelen te bereiken	ministerie van LNV, IPO, leden van de Provinciale Commissie Landelijk Gebied (PCLG), agrarische collectieven, waterschap
	5. We geven mede invulling aan de transitieperiode tussen het POP3-programma en de start van het nieuwe GLB	Boeren en andere betrokkenen kunnen zo goed mogelijk gebruikmaken van de regelingen in de transitieperiode om maatschappelijke doelen te bereiken	ministerie van LNV, IPO, leden van de Provinciale Commissie Landelijk Gebied (PCLG), agrarische collectieven, waterschap
	6. We stellen de laatste tender voor de ‘jongeboerenregeling’ in het kader van de POP3- regeling open in 2020	Jonge boeren (t/m 40 jaar) kunnen gebruikmaken van deze subsidieregeling voor investeringen	Regiebureau POP, RVO, SNN, individuele agrariërs

Doelstellingen voor 2020	Acties voor doelstelling	Resultaat	Stakeholders
C. Gebiedsgericht werken	7. We voeren de afspraken uit de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw Noord- Nederland uit in samenwerking met de noordelijke provincies en voor de 4 Friese gebieden	De transitie naar een meer natuurinclusieve landbouw versnellen en een schaa sprong maken om zo in 2030 een sterke landbouw te realiseren die topvoedsel produceert, geworteld is in de samenleving en bijdraagt aan een rijke leefomgeving	Alle stakeholders in die gebieden, de provincies Groningen en Drenthe, LNV, kennisinstellingen
	8. Regiodeal-gebied Schiermonnikoog	Vanuit een streefbeeld voor de landbouw 2030 meewerken aan diverse projecten, zoals minder stikstofuitstoot door extensivering van de landbouw	Werkgroep Landbouw Schiermonnikoog, Natuurmonumenten, gemeente Schiermonnikoog, Louis Bolk Instituut, Rabobank, Friesland Campina
	9. Regiodeal-gebied Kleiweide	Vanuit een streefbeeld voor de landbouw 2030 meewerken aan diverse projecten, zoals het ontwikkelen van het nieuwe instrument dubbeldoel als meer permanente financiële basis onder het agrarisch natuurbeheer	Groep agrariërs, agrarisch collectief, Vogelwacht, Friese gemeenten, It Fryske Gea, RUG, Greidhoeke +
	10. Regiodeal-gebied Veenweide	Vanuit een streefbeeld voor de landbouw 2030 mee werken aan diverse projecten, zoals Aldeboarn-De Deelen om nieuwe verdienmodellen voor een duurzame landbouw te ontwikkelen voor de lange termijn in samenhang met instandhouding van natuurgebieden, een aantrekkelijk en leefbaar platteland en vermindering van CO ₂ -uitstoot	Initiatiefgroepen van agrarische ondernemers, gebiedscommissies, agrarische collectieven, Bestuurlijk Oerlis Feangreide (BOF), terreinbeheerders, FMF, Friese gemeenten, Wetterskip Fryslân, kennisinstellingen

20 acties voor 2020 op het gebied van landbouw

Doelstellingen voor 2020	Acties voor doelstelling	Resultaat	Stakeholders
	11.Regiodeal gebied Noordelijke Kleischil	Vanuit een streefbeeld voor de landbouw 2030 meewerken aan diverse projecten, zoals de pilot landschapsinclusieve landbouw waarbij een ruimtelijk plan wordt opgesteld en de haalbaarheid van nieuwe verdienmodellen wordt doorgerekend voor een levensvatbaar landbouwsysteem in een aantrekkelijk biodivers landschap en waarin ook de opgaven voor water, energie en natuur worden meegenomen	Stuurgroep Lauwersmeer, provincie Groningen, Friese gemeenten, waterschappen, SBB, The Potato Valley, SPNA, LTO Noord, agrarische collectieven
	12.We stellen samen met de provincie Groningen, Wetterskip Fryslân en Waterschap Noorderzijlvest een Zoet Zout regiomakelaar aan	Projecten voor verzilting worden met elkaar verbonden en kennis wordt uitgewisseld, zowel regionaal als nationaal	Naast de twee provincies en waterschappen alle stakeholders die met verzilting bezig zijn
D. Samenwerken in netwerken	13.We nemen deel aan – en zijn medefinancier van – The Potato Valley	Er vindt ontmoeting en kennisuitwisseling plaats, o.a. over zilte teelt	Rabobank, Agrifirm, Groenoord, HZPC, Nordwin College, BASF
	14.We nemen deel aan – en zijn medefinancier van – de AgroAgenda Noord-Nederland	Via diverse programmalijnen en deelagenda's inzetten op een gezamenlijke aanpak en realisering van vernieuwende en aansprekende projecten in de richting van biobased economy	Provincie Groningen, provincie Drenthe en alle partners in de keten van boer tot consument
	15.We nemen deel aan – en zijn financier van – het Living Lab Natuurinclusieve Landbouw	Het Living Lab verbindt ontwikkelingen en initiatieven rondom natuurinclusieve landbouw en helpt (groepen van) boeren en anderen om de bedrijfsvoering zo in te richten dat deze bijdraagt aan een rijke biodiversiteit en een goede boterham	Agrarische Jongeren Fryslân, Friese Milieu Federatie, Van Hall Larenstein, Kollektievenberaad

Doelstellingen voor 2020	Acties voor doelstelling	Resultaat	Stakeholders
	16.We nemen deel aan netwerken en zijn medefinancier van het netwerk Dairy Valley en Dairy Campus	Er vindt ontmoeting en kennisuitwisseling plaats. Er komt een plan van aanpak om van Dairy Valley een internationaal toonaangevend kennisknooppunt te maken	F4-gemeenten en diverse bedrijven uit de agri- en zuivelsector, zoals FrieslandCampina en Ausnutria
E. Kennis ontwikkelen en delen	17.We haken kennisconsortia van universiteiten, hbo en mbo aan bij de uitvoering van het (gebiedsgerichte) beleid	Vragen en knelpunten vanuit de gebieden kunnen opgepakt worden en de kennis kan regionaal, landelijk of zelfs internationaal uitgerold worden	RUG, WUR, Van Hall Larenstein, Nordwin College, Living Lab Natuurinclusieve Landbouw, SPNA, Fjildlab, Kadaster
	18.We subsidiëren het hbo en mbo meerjarig	Het curriculum voor natuurinclusieve en biologische landbouw wordt versneld aangepast en er worden demobedrijven ontwikkeld	Van Hall Larenstein, Nordwin College
	19.We subsidiëren een consulent natuurinclusieve landbouw bij Living Lab, als pilot	Groepen van boeren worden gefaciliteerd om met elkaar in gesprek te gaan en van elkaar te leren met onafhankelijk advies	(groepen van) boeren i.s.m. Living Lab
	20.We werken aan de totstandkoming van een toegankelijk kenniscentrum voor zilte teelt	Volhoudbare landbouw met perspectief op nieuwe verdienmodellen	The Potato Valley, SPNA, Fjildlab, Van Hall Larenstein, boeren, agrarische collectieven, overheden, kennisinstellingen